

ზიგბუნდ ფროიდი

სიამოვნების პრინციპს მიღმა

ეგო და Id

გამომცემლობა „აქტი“

თბილისი – 2021

თარგმანი შესრულებულია ინგლისური ენიდან

მთარგმნელი: დიმიტრი უჩანეიშვილი

გამომცემელი: გიზო ცაცუა

გამომცემლობა „აქტი“, 2021 წელი

ვებ-გვერდი: AKTI.GE

© IBOOKS

© გამომცემლობა „აქტი“

ISBN 978-9941-8-2966-6

სარჩევი

მთარგმნელის წინასიტყვაობა	4
---------------------------------	---

სიათქმულების პრინციპს მიღმა

I	8
II	14
III	22
IV	30
V	43
VI	55
VII	79

ეგო და Id

წინასიტყვაობა	85
I. ცნობიერება და არაცნობიერი	87
II. ეგო და Id	94
III. ეგო და ზე-ეგო (ეგოს იდეალი)	105
IV. ინსტინქტთა ორი კლასი	119
V. ეგოს დამოკიდებულებითი ურთიერთობა	130
შენიშვნები და განმარტებები	145
გამომცემლობა „აქტი“-ს მიერ გამოცემული წიგნები	151

მთარგმნელის წინასიტყვაობა

წინამდებარე წიგნში წარმოდგენილია ზიგმუნდ ფროიდის ორი უმნიშვნელოვანესი ტექსტი, რომელიც შინაარსობრივად არის ერთმანეთს დაკავშირებული – „სიამოვნების პრინციპს მიღმა“ და „ეგო და Id“.

„სიამოვნების პრინციპს მიღმა“ ფროიდმა 1920 წელს დაწერა. ეს გახლავთ ფროიდის მეტაფსიქოლოგიური სისტემის რეკონსტრუქცია, რომელიც მან ამ პერიოდამდე შექმნა. აქ პირველად ვხვდებით თემებს, რომლებმაც საფუძვლიანად შეცვალეს ის პრინციპები, რომლებსაც მანამდე ეყრდნობოდა ფსიქონალიზი.

ეს წიგნი ფსიქიკის ჩამოყალიბების უნიკალურ კონცეფციას გვთავაზობს. ფროიდი ცდილობს სულიერი სამყაროს მიღმა შეიხედოს, ცდილობს გაიგოს ფსიქიკურის მისთვის ამოუხსნელი ფენომენები, რომლებიც შორს სცდებიან სიამოვნების პრინციპს.

იმ დრომდე ფროიდს მიაჩნდა, რომ სულიერ ცხოვრებას სიამოვნების პრინციპი წარმართავდა, მაგრამ დროის მიმდინარეობასთან ერთად მან შეამჩნია წინააღმდეგობები, რომლებიც ამ პრინციპს ყოველმხრივ არღვევდნენ. კერძოდ, ასეთებია ტრავმატული ნევროზები, ბავშვური თამაშები და გადატანის მოვლენები, რომლებიც ცხადად გვიჩვენებენ, თუ როგორ იმეორებს და კვლავწარმოებს, თითქოს ძალდატანებით, ადამიანი თავისი ცხოვრების ტრავმატულ გამოცდილებას.

აღნიშნული მოვლენების გაგების მცდელობებში ფროიდმა აღმოაჩინა აკვიატებული გამეორების პრინციპი, რომელიც არღვევს ლტოლვის თეორიას, როდესაც სექსუალური ლტოლვა თვითგადარჩენის ლტოლვას უპირისპირდება. ამ წიგნში ფროიდი წერს იმის შესახებ, რომ ადამიანს ძლიერი სულიერი მიდრეკილება აქვს სიამოვნებისკენ, მაგრამ ნუხილით აღიარებს, რომ აკვი-

ატებული გამეორება ხაზს გადაუსვამს ყოველგვარ სიამოვნებას და ადამიანს აიძულებს ისეთი რამ განიცადოს, რასაც საერთოდ არ გააჩნია კავშირი სიამოვნებასთან.

არაცნობიერში სიკვდილისკენ ლტოლვის დასკვნა ფროიდმა პირველი მსოფლიოს ომის ვეტერანებისა და ინვალიდების ქცევის ანალიზის შედეგად გააკეთა. ფსიქოლოგები ტრადიციულად საყვედურობენ ფროიდს, რომ ის ყველა აშლილობის ფესვს ადამიანის სქესობრივ ცხოვრებაში ხედავს, უმთავრესად კი სიამოვნების პრინციპს მიიჩნევს. თუ ადრეული ფროიდის მიმართ ეს თეზისი ნაწილობრივ მართებულია, თავისი 1920 წლის ნაშრომში ის მეტად ფუნდამენტურ პრინციპს აღწერს, რომელიც სიამოვნების პრინციპისგან დამოუკიდებლად მუშაობს – პრინციპს აკვიატებული გამეორებისა.

„სიამოვნების პრინციპს მიღმა“ ფროიდის ერთ-ერთი საკვანძო ნაშრომია, რომელიც გარდამავალ პუნქტს წარმოადგენს ფსიქიური აპარატის პირველი მოდელიდან (ცნობიერება / წინარეცნობიერი / არაცნობიერი) მეორე მოდელისკენ (ეგო / Id / ზე-ეგო), ასევე მასში პირველად არის წამოჭრილი კითხვა აკვიატების ბუნების, ფსიქოლოგიური ტრავმის დაბრუნების გარდაუვალობისა და სიკვდილისკენ ლტოლვის არსებობის შესახებ.

შესაძლოა, ფროიდის ერთ-ერთი ყველაზე მდგრადი და მნიშვნელოვანი იდეა იმაში მდგომარეობდა, რომ ადამიანის ფსიქიკას ერთზე მეტი ასპექტი აქვს.

მისი ნაშრომის, „ეგო და Id“ (1923), თანახმად, ფსიქიკა სამი ნაწილისგან შედგება: ეგოს, Id-ის და ზე-ეგოსგან, რომლებიც ჩვენი ცხოვრების განსხვავებულ ეტაპებზე ვითარდებიან. ეს გახლავთ სისტემები და არა თავის ტვინის ნაწილები, მათ ფიზიკური გარსი არ გააჩნიათ.

ფროიდის თეორიის მიხედვით, Id – გონების პრიმიტიული და ინსტინქტური ნაწილია, რომელიც სექსუალურ და აგრესიულ ლტოლვებსა და ფარულ მოგონებებს მოიცავს; ზე-ეგო მოქმედებს, როგორც ზნეობრივი ცნობიერება, ხოლო ეგო – ესაა რეალური ნაწილი, რომელიც Id-ისა და ზე-ეგოს სურვილებს შორის შუამავლობს.

თუმცა კი პიროვნების თითოეულ ნაწილს უნიკალური თვისებები გააჩნია, ისინი ურთიერთქმედებენ, ხოლო თითოეულ ნაწილს თავისი წვლილი შეაქვს ადამიანის ქცევაში.

რა არის Id? როგორც ითქვა, ის პიროვნების პრიმიტიული და ინსტინქტური კომპონენტია, რომელიც მემკვიდრეობით მიღებული ორი კომპონენტისგან შედგება. ერთია სექსუალური (სიცოცხლის) ინსტინქტი – ეროსი (რომელიც ლიბიდოს შეიცავს), და აგრესიული (სიკვდილის) ინსტინქტი – ტანატოსი.

Id ჩვენი ფსიქიკის იმპულსური და არაცნობიერი ნაწილია, რომელიც უშუალოდ რეაგირებს ძირითად სწრაფვებზე, სურვილებსა და მოთხოვნილებებზე. ახალდაბადებული ბავშვის პიროვნება სრულად Id-ს წარმოადგენს, და მხოლოდ შემდეგ ვითარდება მასში ეგო და ზე-ეგო.

რა არის ეგო? ეგო Id-ის ის ნაწილია, რომელიც გარე სამყაროს უშუალო გავლენით იცვლება.

ეგო ვითარდება, რათა არარეალურ Id-სა და რეალურ გარე სამყაროს შორის შუამავლობა იკისროს, ის გახლავთ პიროვნების გადაწყვეტილების მიმღები კომპონენტი. იდეალურ შემთხვევაში, ეგო გონებით მუშაობს, როდესაც Id ქაოტური და არაგონივრულია.

რა არის ზე-ეგო? ზე-ეგო მოიცავს საზოგადოების მორალურ ღირებულებებს, რომელთა შეთვისება მშობლებისა და სხვა ადამიანებისგან ხდება. ის დაახლოებით 3-5 წლის ასაკში ვითარდება ფსიქოსექსუალური განვითარების ფალიკურ სტადიაზე.

ზე-ეგოს ფუნქცია Id-ის იმპულსების კონტროლია, განსაკუთრებით, ისეთების, რომლებსაც საზოგადოება კრძალავს, როგორცაა სექსი და აგრესია. ასევე მისი ფუნქციაა ეგოს დარწმუნება, მიმართოს მორალურ მიზნებს, ნაცვლად უბრალოდ რეალურისა.

წინამდებარე წიგნში წარმოდგენილი ორი ტექსტის გავლენა ფსიქოანალიზის განვითარებაზე უდიდესია და, მიუხედავად იმისა, რომ მათი შექმნიდან თითქმის ასი წელიწადია გასული, ისინი კვლავ რჩება ამ სფეროს ფუძემდებლურ ნაშრომებად.

სიამოვნების პრინციპს მიღმა

ფსიქოანალიტიკურ თეორიაში ჩვენ გაბედულად ვაკეთებთ იმ ვარაუდს, რომ ფსიქიურ პროცესთა მსვლელობა ავტომატურად რეგულირდება სიამოვნების პრინციპით, ანუ მიგვაჩნია, რომ მისი სტიმულირება ხდება უსიამოვნო დაძაბულობით, შემდეგ კი იღებს მიმართულებას, რაც თანხვედბა დაძაბულობის შემცირებას ანუ, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, უსიამოვნების გაუქმებასა და სიამოვნების მიღებას. თუკი იმ ფსიქიურ პროცესებს განვიხილავთ, რომლებსაც ასეთ მიმდინარეობასთან აქვთ კავშირი, ამით ჩვენს შრომაში ეკონომიკურ თვალსაზრისს შემოვიტანთ. ჩვენ მიგვაჩნია, რომ თეორია, რომელიც აქტუალური და დინამიური მომენტის გარდა ეკონომიურსაც ითვალისწინებს, ყველაზე სრულყოფილია მათ შორის, რაც კი შეგვიძლია წარმოვიდგინოთ, და მეტაფსიქოლოგიურის სახელს იმსახურებს.

ამასთან, ჩვენთვის სრულებით არ აქვს მნიშვნელობა იმას, თუ რამდენად მივუახლოვდით რაიმე განსაზღვრულ ფილოსოფიურ სისტემას და რამდენად დავუკავშირეთ ის სიამოვნების პრინციპს. ასეთ გონებაჭვრეტით დებულებებთან ჩვენ მივდივართ იმ ფაქტების აღწერისა და განმარტების გზით, რომლებსაც ყოველდღიურად ვაკვირდებით. პრიორიტეტი და ორიგინალობა არ წარმოდგენს ფსიქოანალიტიკური კვლევის მიზანს, ხოლო მოვლენები, რომლებსაც ეყრდნობა ეს პრინციპი, იმდენად ცხადია, რომ შეუძლებელია ვერ შევამჩნიოთ. მეორე მხრივ, მაღლიერი ვიქნებოდით იმ ფილოსოფიური ან ფსიქოლოგიური სისტემისა, რომელიც შეძლებდა განემარტა, როგორია სიამოვნებ-

ისა და ტკივილის გრძნობათა მნიშვნელობა, რაც ესოდენ აუცილებელია ჩვენთვის. სამწუხაროდ ამ მიმართებით ვერაფერს გვთავაზობენ სასარგებლოს. ეს გახლავთ სულიერი მოღვაწეობის ყველაზე ბნელი და მიუწვდომელი სფერო, ხოლო თუ მისი გათვალისწინება აუცილებელია, მაშინ, ჩემი აზრით, ყველაზე თავისუფალი ვარაუდი საუკეთესოც იქნება. ჩვენ გადავწყვიტეთ, რომ სიამოვნება და უსიამოვნება დამოკიდებულებაში ჩაგვეყენებინა სულიერი მღვლვარების რაოდენობასთან, რომელიც არაფერთან არის დაკავშირებული, ისე, რომ უსიამოვნება შეესაბამებოდეს ამ რაოდენობის მატებას, ხოლო სიამოვნება – შემცირებას. ამასთან, ჩვენ არ ვფიქრობთ მარტივი დამოკიდებულების შესახებ ამ გრძნობებსა და იმ რაოდენობრივ ცვლილებებს შორის, რომლებიც მათ იწვევენ; ამასთანავე, ფსიქოლოგიის მონაცემთა თანახმად, აქ ყველაზე ნაკლებად უნდა ვივარაუდოთ პირდაპირპროპორციული დამოკიდებულება. შესაძლოა, რომ გადამწყვეტ მომენტს გრძნობისთვის წარმოადგენდეს ამ ცვლილებათა მეტი ან ნაკლები ხანგრძლივობა; ჩვენთვის, ანალიტიკოსებისთვის, რთულია რჩევის მიცემა ამ პრობლემაში მეტად ჩაღრმავების შესახებ, რადგან ამ შემთხვევაში სრულიად ზუსტი მონაცემებით ვერ ვიხელმძღვანელებთ.

თუმცა, გულგრილნი ვერ დავრჩებით იმ ფაქტის მიმართ, რომ ისეთი ღრმა მკვლევარი, როგორც გ.თ. ფენერია, გვთავაზობს სიამოვნებისა და უსიამოვნების თეორიას, რომელიც არსებითად თანხვედბა იმას, რასთანაც ჩვენ ფსიქონალიტიკური სამუშაოთი მივდივართ. თავისი შეხედულება, რომელიც ფენერმა ჩამოაყალიბა სტატიაში სათაურით „Einige Ideen zur Schöpfungs- und Entwicklungsgeschichte der Organismen“, (1873, Abschnitt XI, Zusatz, p. 94), შემდეგს გვამცნობს: „ვინაიდან კონკრეტული სურვილები ყოველთვის კავშირში არიან სიამოვნებასა ან უსიამოვნებასთან, შეგვიძლია, რომ სიამოვნება და უსიამოვნე-

ბა ასევე განვიხილოთ მდგრადობისა და არამდგრადობის პირობებთან ფსიქოფიზიკურ კავშირში, ეს კი საშუალებას გვაძლევს ჩამოვაყალიბოთ ჩემს მიერ სხვა ნაშრომში განვითარებული ჰიპოთეზა, რომ ნებისმიერი ფსიქოფიზიკური მოძრაობა, რომელიც ცნობიერების საზღვრებს სცდება, გარკვეული ხარისხით სიამოვნებაზე დამოკიდებული, როდესაც ის, გადააბიჯებს რა გარკვეულ ზღურბლს, სრულ მდგრადობას უახლოვდება, და – უსიამოვნებაზე, როდესაც, ასევე გადააბიჯებს რა გარკვეულ ზღურბლს, შორდება მას; ორივე საზღვარს შორის, რომელსაც შეგვიძლია სიამოვნებისა და უსიამოვნების ხარისხობრივი ზღურბლი ვუნოდოთ, გარკვეულ საზღვრებში მოთავსებულია გრძნობითი ინდიფერენტულობის ერთგვარი სფერო...”

ფაქტები, რომლებმაც ფსიქიურ ცხოვრებაში სიამოვნების პრინციპის ბატონობის აღიარებისკენ გვიბიძგეს, თავის გამოხატულებას იმ ვარაუდში ჰპოვებენ, რომ ფსიქიური აპარატი ფლობს ტენდენციას, შეინარჩუნოს მასში მყოფი ალგზნების რაოდენობა დაბალ ან, სულ ცოტა, მუდმივ დონეზე. ეს იგივეა, თუმცა სხვაგვარად გამოხატული, რადგან თუ ფსიქიური აპარატის მუშაობა იქეთაა მიმართული, რომ ალგზნების რაოდენობა დაბალ დონეზე შეინარჩუნოს, მაშინ ყველაფერი, რაც ალგზნების ზრდას უწყობს ხელს, განხილულ უნდა იქნას, როგორც რაღაც, რაც ხელს უშლის ორგანიზმის ნორმალურ ფუნქციონირებას, ანუ – როგორც უსიამოვნება. სიამოვნების პრინციპი გამოიყვანება კონსტანტურობის პრინციპიდან. სინამდვილეში კონსტანტურობის პრინციპთან იმავე ფაქტებს მივყავართ, რომლებიც სიამოვნების პრინციპის აღიარებას გვაიძულებენ. დეტალური განხილვისას ასევე დავადგენთ, რომ ფსიქიური აპარატის ჩვენს მიერ ნავარაუდები სწრაფვა, კერძო შემთხვევის სახით, ემორჩილება ფეხნერისეულ ტენდენციას სტაბილურობისკენ, რომლითაც ის სიამოვნებისა და უსიამოვნების შეგრძნებებს უკავშირებს ერთმანეთს.

მაგრამ მაშინ უნდა ვაღიაროთ, რომ სინამდვილეში არ არის მართებული ვისაუბროთ სიამოვნების პრინციპის შესახებ ფსიქიურ პროცესებში. ეს რომ ასე იყოს, მაშინ ჩვენს ფსიქიურ პროცესთა დიდ უმრავლესობას თან უნდა ახლდეს სიამოვნება ან მიჰყავდეს სიამოვნებისკენ, როდესაც ჩვენი ყოველდღიური გამოცდილება ამ დასკვნას მკვეთრად ეწინააღმდეგება. შესაბამისად, საქმის ვითარება შესაძლოა მხოლოდ ისეთი იყოს, რომ სულში არსებობდეს ძლიერი ტენდენცია სიამოვნების პრინციპის ბატონობისკენ, რომელსაც, თუმცაღა, სხვადასხვა ძალები და პირობები ეწინააღმდეგებიან, შესაბამისად კი საბოლოო შედეგი ყოველთვის არ იქნება შესაბამისობაში სიამოვნების პრინციპთან. გავეცნოთ ფეხნერის შენიშვნას ანალოგიურ შემთხვევაში (იქვე, გვ. 90): „ამასთანავე, მიზნისკენ სწრაფვა ჯერ კიდევ არ ნიშნავს ამ მიზნის მიღწევას, და საერთოდაც, მიზნის მიღწევა მხოლოდ მიახლოებაშია...“ ხოლო თუ ახლა მივმართავთ კითხვას, რა გარემოებებს შეუძლიათ სიამოვნების პრინციპის განხორციელების გართულება, ჩვენ კვლავ მყარ ნიადაგზე აღმოვჩნდებით და შევძლებთ ფართოდ გამოვიყენოთ ჩვენი ანალიტიკური გამოცდილება.

ასეთი შეკავების პირველი კანონზომიერი შემთხვევა ჩვენთვის ცნობილია. ჩვენ ვიცით, რომ სიამოვნების პრინციპი დამახასიათებელია ფსიქიური აპარატის მუშაობის ძირითადი რეჟიმისთვის და რომ გარე სამყაროს სირთულეთა შორის ორგანიზმის თვითშენარჩუნებისთვის ის თავიდანვე გამოუსადეგარი და გარკვეული ხარისხით სახიფათოა.

თვითშენარჩუნებისკენ ორგანიზმის სწრაფვის გავლენის ქვეშ ეს პრინციპი იცვლება „რეალურობის პრინციპით“, რომელიც, არ ამბობს რა უარს საბოლოო მიზანზე – სიამოვნების მიღებაზე, დროებით გადადებს დაკმაყოფილების შესაძლებლობებს და დროებით იტანს უსიამოვნებას სიამოვნებისკენ გრძელ და შემოვლით გზაზე. სიამოვნების პრინ-

ნომ ლა Id

წინასიტყვაობა

წინამდებარე მსჯელობა არის შემდგომი განვითარება აზრებისა, რომელთა გაშლა მე ვცაადე ნაშრომში „სიამოვნების პრინციპს მიღმა“ (1920), და რომელთადმი ჩემი დამოკიდებულება, როგორც იქ აღვნიშნე, კეთილმოსურნე ცნობისმოყვარეობის ხასიათს ატარებდა. შემდგომ გვერდებზე ეს აზრები გადაბმულია ანალიტიკური დაკვირვების სხვადასხვა ფაქტებს, ასევე განხორციელებულია მცდელობა, რომ გაერთიანებიდან ახალ დასკვნებამდე მივიდეთ. მიუხედავად ამისა, წინამდებარე ნაშრომში არაფერია ნასესხები ბიოლოგიიდან, რისი მიზეზით ის უფრო ახლოს არის ფსიქოანალიზთან, ვიდრე ზემოხსენებული ნაშრომი. ის უფრო სინთეზის ხასიათს ატარებს, ვიდრე სპეკულაციისა და, როგორც ჩანს, ერთობ ამბიციურ მიზანს ისახავს. თუმცა, მე ვაცნობიერებ, რომ წინამდებარე მსჯელობა არ სცდება უხეში მონახაზის ფორმას, ეს შეზღუდვა კი მე სავსებით მაკმაყოფილებს.

შემდგომ გვერდებზე განხილულია საკითხები, რომლებიც არასოდეს დაქვემდებარებია ფსიქოანალიტიკურ კვლევას, იმავდროულად კი შეუძლებელი იყო გვერდის ავლა ზოგი თეორიისთვის, რომელიც არაანალიტიკოსების მიერ იყო წამოყენებული, ან წარსულის ანალიტიკოსების მიერ, რომლებიც შორდებოდნენ ფსიქოანალიზს. ზოგადად, მე ყოველთვის მზად ვარ ვაღიარო ის, რაც სხვათა ღვაწლისა მმართვეს. მაგრამ, ამ შემთხვევაში მე არ

ვგრძნობ თავს ვალდებულებით დამძიმებულად. თუკი ფსიქონალიზი დღემდე სათანადოდ არ აფასებდა კონკრეტულ მოვლენებს, ეს არასოდეს მომხდარა იმ მიზეზით, რომ მას მხედველობიდან გამორჩა მათი მიღწევები ან მათი მნიშვნელობის უარყოფისკენ ისწრაფოდა, არამედ იმიტომ, რომ ის განსაზღვრულ გზას მიყვებოდა, რომელიც ესოდენ შორს ჯერ არ წასულა. საბოლოოდ, როდესაც მან მიაღწია ამ წერტილს, მოვლენები მისთვის სხვაგვარად წარმოჩნდა, ვიდრე სხვებისთვის.

I. ცნობიერება და არაცნობიერი

შესავალ თავში ახალი არაფერი იქნება ნათქვამი და ვერც იმის გამეორების არიდებას შევძლებთ, რაც უკვე მრავალჯერ გვითქვამს.

ფსიქიკის გამიჯვნა ცნობიერად და არაცნობიერად ფსიქონალიზის ფუნდამენტური წინაპირობაა და ის შესაძლებლობას აძლევს ფსიქონალიზს, გაიგოს მენტალური ცხოვრების პათოლოგიური პროცესები, რომლებიც იმდენადვე გავრცელებულია, რამდენადაც მნიშვნელოვანი, და მოუძებნოს მათ ადგილი მეცნიერების ჩარჩოებში. კიდევ ერთხელ, თუმცა სხვა სიტყვებით რომ გამოვთქვათ, ფსიქონალიზს არ ძალუძს ფსიქიკურის არსის მოთავსება ცნობიერებაში, მაგრამ ვალდებულია, განიხილოს ცნობიერება, როგორც ფსიქიკურის თვისება, რომელიც შესაძლოა მყოფობდეს სხვა თვისებებთან ერთად ან შესაძლოა არ მყოფობდეს.

თუკი მე დავუშვებ, რომ ფსიქილოგიით დაინტერესებული ყველა ადამიანი ნაიკითხავს ამ წიგნს, იმისთვისაც უნდა ვიყო მზად, რომ ჩემი ზოგი მკითხველი უკვე აქ შეწყვეტს კითხვას და მეტად წინ აღარ წაიწევს, რადგან აქ ჩვენ ფსიქონალიზის პირველ თეზისს ვხვდებით. ფილოსოფიაში განსწავლულ ადამიანთა უმეტესობისთვის ფსიქიკურის იდეა, რომელიც იმავდროულად ცნობიერი არ არის, იმდენად მიუწვდომელია გონებისთვის, რომ ეს მათ უაზრობად ეჩვენებათ და ლოგიკა მას უბრალოდ უარყოფს. ჩემი აზრით, ამის მიზეზი ის არის, რომ ასეთ ადამიანებს არასოდეს შეუსწავლიათ ჰიპნოზისა და სიზმრის შესაბამისი ფენომენ-

ები, რომლებიც, პათოლოგიურ გამოვლინებებზე რომ აღარაფერი ვთქვათ, აუცილებელს ხდიან ასეთ შეხედულებას. ცნობიერების მათ ფსიქოლოგიას არ შესწევს სიზმრებისა და ჰიპნოზის პრობლემების გადაჭრის უნარი.

„იყო გაცნობიერებული“,¹ უპირველეს ყოვლისა, ნმინდად აღწერილობითი ცნებაა, რომელიც ყველაზე უშუალო და განსაზღვრულ აღქმას ეფუძნება. გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ ფსიქიკური ელემენტის (მაგალითად, იდეის) გაცნობიერება, როგორც წესი, დროის ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში არ ხდება. პირიქით, ცნობიერების მდგომარეობა, ჩვეულებრივ, ერთობ წარმავალია; იდეა, რომელიც გაცნობიერდება ახლა, აღარ არის ასეთი წამის შემდეგ, თუმცა კი შესაძლოა კვლავ იქცეს ასეთად კონკრეტულ პირობებში, რომელთა შექმნა ერთობ იოლია. შუალედში რა იყო იდეა, არ ვიცით. ჩვენ შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ის ლატენტური იყო, რის ქვეშ ჩვენ ვგულისხმობთ, რომ მას შესწევს უნარი, იქცეს ცნობიერად ნებისმიერ წამს. ან, თუ ჩვენ ვამბობთ, რომ ის არაცნობიერი იყო, ეს კვლავ მართებული აღწერა იქნება. აქ „არაცნობიერი“ თანხვედება „ლატენტურსა და ცნობიერად ქცევის უნარის მქონეს“. ფილოსოფოსები უდავოდ შეგვეკამათებინ: „არა, „არაცნობიერის“ ცნება აქ არ უნდა გამოიყენებოდეს; მანამ, სანამ იდეა ლატენტურ მდგომარეობაში იმყოფებოდა, ის სრულებით არ იყო ფსიქიკური“. ამ ეტაპზე მათთვის წინააღმდეგობის განწევა სიტყვიერი დისკუსიის გარდა არანაირ სარგებელს არ მოიტანდა.

მაგრამ, ჩვენ აქ არაცნობიერის ცნებას, ანუ კონცეფციას, სხვა მხრიდან მივუახლოვდით, იმ კონკრეტული გამოცდილების გათვალისწინებით, რომელშიც მენტალური დინამიკა როლს თამაშობს. ჩვენ დავადგინეთ, ანუ, ჩვენ ვალდებულნი ვიყავით დაგვეშვა, რომ არსებობს უკიდურესად ძლიერი მენტალური პროცესები ანუ იდეები (აქ კი რაოდენობრივი, ანუ ეკონომიკური ფაქტორი პირველად

დგება კითხვის ქვეშ), რომლებსაც ძალუძთ ყველა იმ ეფექტის წარმოქმნა მენტალურ ცხოვრებაში, ჩვეულებრივი იდეები რომ ქმნიან (იმ ეფექტების ჩათვლით, რომლებიც, თავის მხრივ, შესაძლოა იქცნენ ცნობიერად, როგორც იდეები), თუმცა კი ისინი ცნობიერად არ იქცევიან. აქ არ განვიცდით აუცილებლობას, დეტალურად გავიმეოროთ ის, რაც არაერთხელ იყო ახსნილი მანამდე. საკმარისია იმის თქმა, რომ ამ ეტაპზე ფსიქონალიტიკური თეორია გამოდის სცენაზე და ამტკიცებს, რომ მიზეზი, თუ რატომ არ იქცევიან ასეთი იდეები ცნობიერად, იმაში მდგომარეობს, რომ გარკვეული ძალა უპირისპირდება მათ, და რომ სანინალმდეგო შემთხვევაში ისინი შესაძლოა ცნობიერად ქცეულიყვნენ, შესაბამისად კი ცხადი შეიქნებოდა, თუ რა მცირედ განსხვავდებიან ისინი სხვა ელემენტებისგან, რომლებიც, საყოველთაო აღიარებით, ფსიქიკურად ითვლება. ის ფაქტი, რომ ფსიქონალიზის ტექნიკაში აღმოჩენილ იქნა საშუალება, რომლის მეშვეობით უკუმოქმედი ძალა შესაძლოა გატანილ იქნას, ხოლო განსახილველი იდეები ცნობიერად იქცნენ, ამ თეორიას შეუდავებლად აქცევს. მდგომარეობა, რომელშიც იდეები იმყოფებოდნენ, სანამ ცნობიერად იქცეოდნენ, ჩვენ მიერ განდევნად იწოდება, და ჩვენ ვამტკიცებთ, რომ ძალა, რომელიც განდევნას აწესებს და ინარჩუნებს, აღქმულია, როგორც წინალმდეგობა ფსიქონალიტიკური სამუშაოს დროს.

ამგვარად, არაცნობიერის კონცეფციას ჩვენ განდევნის თეორიიდან ვიღებთ. განდევნილი ჩვენთვის – არაცნობიერის პროტოტიპია. თუმცა, ჩვენ ვხედავთ, რომ ორი სახის არაცნობიერი გვაქვს: ერთი, რომელიც ლატენტურია, მაგრამ ცნობიერად ქცევის უნარი შესწევს; და მეორე, რომელიც განდევნილია და რომელსაც თავისთავად და დამატებითი ძალისხმევის გარეშე არ ძალუძს ცნობიერად ქცევა. ფსიქიკური დინამიკის ასეთი გაგება არ შეიძლება გავლენას არ

ბამონსელოზა აქტი-ს მიერ გამოცემული ნიშნები

1. ფრიდრიხ ნიცშე – ანტიქრისტე
2. ფრიდრიხ ნიცშე – ტრაგედიის დაბადება მუსიკის სულიდან
3. ფრიდრიხ ნიცშე – სიკეთისა და ბოროტების მიღმა
4. კარლ იასპერსი – ნიცშე და ქრისტიანობა
5. კარლ იასპერსი – ფილოსოფიის შესავალი
6. სიორენ კირკეგორი – შიში და თრთოლვა
7. სიორენ კირკეგორი – სატანჯველის სახარება
8. ზიგმუნდ ფროიდი – სამი ნარკვევი სექსუალობის თეორიიდან
9. ზიგმუნდ ფროიდი – მასების ფსიქოლოგია და ეგოს ანალიზი
10. ზიგმუნდ ფროიდი – მოსე და მონოთეიზმი
11. ზიგმუნდ ფროიდი – ეგო და id
12. ლევ შესტოვი – უსაფუძვლობის აპოთეოზი
13. ლევ შესტოვი – შემოქმედი და დამანგრეველი სამყარო
14. ბერტრან რასელი – ესეები
15. ბერტრან რასელი – ქორწინება და მორალი
16. ედმუნდ ჰუსერლი – ამსტერდამული მოხსენებები
17. მიგელ დე უნამუნო – ქრისტიანობის აგონია

18. ნიკოლაი ბერდიაევი – ყოფიერება, თავისუფლება, ღმერთი
19. იმანუელ კანტი – მარადიული მშვიდობისკენ
20. გიორგი გურჯიევი – დანახული რეალური სამყაროდან

21. სვამი ვივეკანანდა – ძველი ინდური ფილოსოფია
22. სვამი ვივეკანანდა – შთაგონებული საუბრები

23. ერის ფრომი – ადამიანის სული
24. გუსტავ ლე ბონი – მასების ფსიქოლოგია
25. გუსტავ ლე ბონი – ერების ფსიქოლოგია

26. მერაბ მამარდაშვილი – ცნობიერება და ცივილიზაცია
27. ხოსე ორტეგა-ი-გასეტი – ეტიუდები სიყვარულზე

28. ჯიდუ კრიშნამურტი – თავისუფლება ცნობილისგან
29. ოშო – რა არის მედიტაცია?